

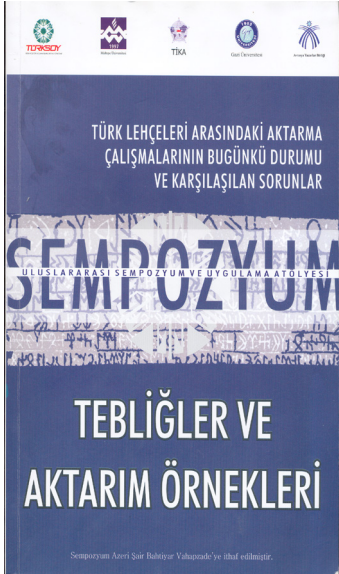
Türk Lehçeleri Arasındaki Aktarma Çalışmalarının Bugünkü Durumu ve Karşılaşılan Sorunlar Sempozyumu

TEBLİĞLER VE AKTARIM ÖRNEKLERİ

Ankara 2011, Türksoy Yayını

Âdem TERZİ

Türk dili, birçok lehçesiyle dünyada en çok konuşuru olan dillerin başında gelmektedir. Her lehçe, gelişim sürecinde kendi sözlü ve yazılı kültür birikimini oluştururken bu gelişim süreçleri lehçelerin söz varlığında farklılıklara yol açtığı gibi genel olarak anlatım tarzlarına da etki etmiştir. Diğer alanlardaki farklılaşmalar da dikkate alındığında, lehçeler arası aktarmaların çok da kolay olmadığı, kimi tuzaklar barındırdığı bilinmektedir.

Son dönemlere kadar Türk lehçeleri arasında aktarma çalışmaları fazla olmadığından konuyla ilgili zorluklar geniş boyutlu ve yöntemli olarak ele alınamamıştır. Ancak günümüzün sağladığı iletişim ve ulaşım kolaylıkları farklı lehçelerde yazılan eserlerden daha geniş kitlelerin haberdar olmasına olanak sağlamıştır. Buna bağlı olarak da lehçeler arası aktarma çalışmalarında artış görülmektedir.

Bu artışa bağlı olarak baş gösteren aktarma sorunlarını yöntemsel bir bakış açısıyla saptamak amacıyla TÜRKSOY'un önderliğinde T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı TEDA Projesi Yürütme Kurulu, Maltepe Üniversitesi, TİKA, Gazi Üniversitesi ve Avrasya Yazarlar Birliği-

nin iş birliğinde “Türk Lehçeleri Arasındaki Aktarma Çalışmalarının Bugünkü Durumu ve Karşılaşılan Sorunlar” konulu bilgi şöleni düzenlemişti.

31 Mart-5 Nisan 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilen bilgi şöleninin ilk iki gününde konuyla ilgili bildirimler sunulmuş, sonraki günler ise uygulama atölyesi çalışmalarına ayrılmıştı. Etkinliğe bildiri sahiplerinden başka yurt içinden ve yurt dışından çok sayıda akademisyen, aktarmacı ve yayınevi temsilcisi katılmıştı.

Bilgi şöleni Maltepe Üniversitesinde; Maltepe Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kemal Köymen, Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın ve TÜRKSOY Genel Müdürü Düsen Kaseinov’un açış konuşmaları ile başlamıştı. 13 Şubat 2009’da vefat eden Bahtiyar Vahapzade’ye ithaf olunan ilk oturumda ise Bahtiyar Vahapzade’yi yakından tanıyan Azerbaycan Yazarlar Birliği Başkanı Anar Rızayev, Abdulhamit Avşar, Prof. Dr. Kâmil Veli Nerimanoğlu, şair ve yazar Yavuz Bülent Bakiler ve Prof. Dr. Yavuz Akpınar şairle ilgili görüş ve hatıralarını anlatmışlar; Vahabzade’nin şiirlerinden örnekler sunmuşlardı.

Sempozyumda sunulan bildirimler değerlendirme toplantılarında tartışılırken tartışmalar daha çok aktarma, çeviri, dil içi çeviri, uyumlaşma, uygunlaşma/uygunlaştırma gibi kavramlar ve Türk dilleri arasında bugüne kadar yapılan çevirilerde göze çarpan yanlışlar üzerine oldu. Ayrıca ilk gün, Türkiye, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan ve Azerbaycan’dan gelen yayınevi temsilcilerinin katıldığı bir yuvarlak masa toplantısı da yapılmış ve aktarılan eserlerin yayımlanmasıyla ilgili sorunlar ele alınıp tartışılmıştır.

Etkinliğin son iki günü gerçekleştirilen atölye çalışmasında ise 10 ülkeden 23 konuk kendi lehçelerinden Türkiye Türkçesine ve Türkiye Türkçesinden kendi lehçelerine aktarma çalışmaları yaptılar. Türkiye Türkçesinden klasik metin olarak Yunus Emre’nin “Şol Cennetin İrmakları” ilahisi, çağdaş metin olarak Tarık Buğra’nın “Oğlumuz” hikâyesi, halk edebiyatı metni olarak “Peri Kızı” masalı konuklarca kendi lehçelerine aktarıldı. Diğer lehçelerden de konukların seçtikleri klasik, çağdaş ve halk edebiyatı metinleri Türkiye Türkçesine aktarıldı.

Eser TÜRKSOY Genel Müdürü Düsen Kaseinov’un açış konuşması, bilgi şöleninde sunulan bildirimler ve bu aktarma örneklerini içermektedir.

Eserde Prof. Dr. Mehmet Kara, Prof. Dr. Mehman Musaoğlu, Prof. Dr. Ramiz Asker, Prof. Dr. Elfine SibgaTullina, Prof. Dr. Kadirali Konkobayev, Prof. Dr. Alimcan İnayet, Yrd. Doç. Dr. Özgür Ay, Yrd. Doç. Dr. Gülsüm Killi, Yrd. Doç. Dr. Ali Abbas Çınar, Dr. Leniyara Selimova, Mustafa Uğurlu, Gaynislam İbrahimov, Tahir Kahhar, Oraz Yağmur, Nurazhan Almazşaykenuli’nin bildirimleri yer almaktadır.

Bildirilerin çoğunluğında lehçeler arası aktarmalarda karşılaşılan temel sorunlara değinilmekte, bir bölümünde de konuyla ilgili çözüm yolları önerilmektedir. Bilgi Şöleni'nde üzerinde durulan konulardan biri de aktarma, çeviri, uygunlaştırma ve uyarlama terimlerinin tamım ve kapsamı sorunudur.

Bildirilerden sonra eserde Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun'un "Değerlendirme Konuşması" ve Doç. Dr. Abdulvahap Kara'nın "Sempozyum'dan İzlenimler" başlığıyla bilgi şöleninde sunulan bildirilerden, açış konuşmalarından ve tartışmalardan derlediği bölümler verilmektedir.

Sonuç Bildirgesi'nde ise bilgi şöleninde alınan;

Uygulama atölyesi denemesinin devam ettirilmesi,

Karay, Hakas, Altay, Fuyü Kırgızcası gibi konuşurları az olan lehçelere özel dikkat gösterilmesi,

Toplantıya süreklilik kazandırılması ve her yıl başka bir ülkede düzenlenmesi,

Türk devlet ve topluluklarından akademisyen ve yazarların yer alacağı bir aktarıcı-çeviriciler kurulunun oluşturulması,

Bilgisayar destekli çeviri programlarının oluşturulması,

Aktarma çalışmalarıyla ilgili bir site oluşturulması ve konuyla ilgili çalışmaların bu sitede toplanması,

Lehçeler arası başarılı aktarma çalışmalarının ödüllendirilmesi,

Televizyon dizi ve filmlerinin de lehçeler arası aktarılması konusunda gerekli girişimlerin başlatılması,

Lehçeler arası uzman aktarıcı-çevirici yetiştirilmesinin sağlanması konusunda ilgili ülke yetkililerinin konuya dikkatlerinin çekilmesi

gibi kararlar yer almaktadır.

Eserin "Aktarım Örnekleri" bölümünde ise Altay, Başkurt, Hakas Kazak, Kazan Tatar, Kırım Tatar, Özbek, Nogay lehçeleri ve Azerbaycan Türkçesiyle ilgili aktarma örnekleri yer almaktadır.

Türksoy tarafından yayımlanan eser, ileride daha da önem kazanacak lehçeler arası aktarma sorunlarına örneklerle değinen içeriğiyle alana önemli katkı sağlayacaktır.